

ZEVENTIENDE JAARVERGADERING

VAN DE

Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag,

gehouden op Woensdag en Donderdag 7 en 8
Juli 1897, te Rotterdam.

Wie naar de Jaarvergaderingen van onze Vereeniging voor Hooger Onderwijs gewoon is op te trekken, wordt onwillekeurig gedwongen tot een blik in het verleden, tot het maken van vergelijkingen.

Ook nu was daarvoor alle aanleiding. Terugziende naar Leeuwarden, naar Scheveningen, naar Utrecht, kon men thans met een gevoel van blijdschap den tocht naar de Maastad ondernemen, want de pijnlijke worsteling voor de zuiverheid onzer beginselen was nu achter den rug.

Ook door die worsteling was het besef van den ernst van onzen arbeid opnieuw verlevendigd, en het verlangen ontstond, om nu weer kalm en rustig voort te werken aan de schoone taak, die onze Vereeniging in de kracht des Heeren ondernam; een taak, die reeds veel inspanning vorderde, maar die tot afwerking nog zooveel meer vragen zal.

Van die begeerte sprak ook de agenda voor deze Jaarvergadering, die volkomen strookte met het verlangen, dat leefde onder ons.

Maar nog verder gingen de gedachten terug. Immers, ook in 1891 waren wij te Rotterdam saam geweest, en toen, evenals nu, daar aangekomen zoo uit een warmen politieke strijd, die met kracht gevoerd en met toewijding gestreden was.

Het was toen, dat de mannen van Ongevoel en Revolutie er in geslaagd waren, het Kabinet-Mackay te doen vallen, en de verlagende van die dagen begon zijn mededeelingen over onzen Calvinistischen landdag met de woorden: „Geslagen over heel de linie“... maar niet ontmoedig.

Thans waren we niet geslagen over heel de linie.

Integendeel, de Antirevolutionaire partij kwam met het onbesoedelde vaandel hier wapperend uit den strijd en droeg een niet onbetekenend aantal zetels, op den tegenstander veroverd, als zijne buit mee.

Maar hoe dapper en hoe met succes ook gestreden was, het schoone doel was niet bereikt; en dat onze mannenbroeders daarvoor min of meer teleurstelling gevoelden, is begrijpelijk.

Doch was men in 1891 geslagen maar niet ontmoedig, na de steunbuis van 1897 was er evenmin van ontmoediging sprake, en ziende op den arbeid die hun wacht in de toekomst, waren onze vrienden en vriendinnen hoopvol en blijmoedig uit alle oorden van ons land samengekomen, teneinde het Jaarfeest onzer Vereeniging te vieren.

Voor de nieuwe taak zagen ze om hulpe op naar de bergen, vanwaar de hulpe komen zal; en het was daartoe dat zich aan den avond van Woensdag een breede schare verzamelde in de Nieuwe Westerkerk, tot bijwoning van de

URE DES GEBEDS

waarin als voorganger optrad Dr. H. H. Kuyper uit Leeuwarden.

Te 7 ure betrad Dr. H. H. Kuyper den kansel.

Nadat de samenkomst met het zingen van Ps. 118: 7 en het lezen van Richt. 7: 1-13 geopend was, wees de spreker er op, hoe de Vrije Universiteit, blijkens het woord van haar stichter bij de oprichting gesproken, vrucht was van de gebedsworsteling van Gods volk en daarom in haar strijd met het ongelooft alleen staande kon worden gehouden door het gebed. Vandaar de uitnemende gewoonte om voor elke Jaarvergadering een bidstond te houden.

Tot dat gebed drong dinnal in het bijzonder de herinnering aan de droeve verliezen, gedurende het afgelopen jaar geleden. Onze geleerden waren alreder gedund. En de macht onder vijanden was, dank zij de jonge politieke worsteling, nog meer geklommen. Een toestand, die het best kon vergeleken worden met dien van Juda in Hiskia's dagen, toen Sanherib's machtig leger voor Jerusalem's poorte stond, en van Gods volk niet meer dan een overblijfsel was gelaten. Uit de boodschap, toen door Hiskia naar Jesaja gezonden, II Kon. 19: 45. *Leef een gebed op voor het overblijfsel, dat gevonden wordt, ontleende spreker de toelichting tot het gebed.*

Het moest dinnal een gebed zijn voor het overblijfsel en tot dat gebed moest ons dringen de kleinheid van ons getal, de macht onzer tegenstanders, de roeping ons opgelegd, en de eere van Gods naam.

De kleinheid in getal. Spreker sloeg een blik op de historie onzer School en herinnerde er aan, hoe velen, die de gedachte aan een Christelijke Universiteit toegelicht, in felle tegenstanders waren verkeerd, toen het bleek, dat men de Hoogeschool wilde op Gereformeerden grondslag. En hoe zelfs van degenen die aanvankelijk met dit Gereformeerde karakter onzer school zwepten, velen wederom ten gevolge van den kerkelijken strijd zich hadden terug getrokken. Ja, en dat was wel het droefste feit, dat in den korten tijd van haar bestaan niet alleen twee hoogleraren door den dood haar waren ontnomen, maar ook vier haar om des beginsels wil hadden verlaten. Wel terecht kon dus van een „overblijfsel“ worden gesproken.

En toch lag in dezen loop der zaken niets vreemds. God de Heere houdt niet zijn volk meest degenen weg, die Hij zijn zaak alleen door „het overblijfsel“ volbrengt. Van de tien duizenden van Gideon mochten slechts driehonderd ten strijde tegen de Midianieten optrekken. Uit de ballingschap van Babel zou slechts het „leedende deel“ weerkeren en ook dat zou nog afgeweid worden. Van de talrijke discipelen, die Christus eerst volgden, bleef slechts een twaalftal over na de rede in Kapernaum's synagoge. Was het dan wonder, dat nu de „wacht bij het begin“ ook aan onze Hoogeschool betrokken was, ons zoo menige broeder, ons om Christus' wille lief, verliet.

Ons trooste daarbij de schoone profetie aan Jesaja geschonken, dat als van den hangeel loof en tak worden afgekap, ja zelfs de stam voor de slagen van den vijand bezwijkt, het overblijfsel, de wortel, leven blijft, en straks, als de lente komt, uit den afgehouwen tronk weer een reiken opschiet. Zoo gelde ook van onze Hoogeschool, dat het overblijfsel leeft en daarom, trots wetenswoord-verkrachting, de toekomst heeft des geloofs.

De macht onzer tegenstanders. Onze school is een schola militans, een strijdende school. Ze vraagt geen bescheiden plekken op het der wetenschap voor rustige ontwikkeling, maar staat daar als een levendig protest tegen de ongelooft Lands-hoogescholen. Ze pretendeert de waarheid te hebben gevonden, die elders ontbreekt.

Het is dan ook niet bevreemdend, dat haar van meet af de oorlog werd verklaard. Het is de aloude strijd, die van het Paradijs af is gevoerd tusschen licht en duister, geloof en ongelooft, Babel en Jerusaleem, Satan en God.

In dien strijd is schijnbaar al het voordeel aan onze Staatsuniversiteiten. Voor haar vloet het goud der schatkist, aan haar treden op de mannen, die als koningen der wetenschap worden geëerd; voor hare kweekelingen staat elke Staatsbetrekking open. Onze Hoogeschool derft dat alles. Ze is terecht genoemd een Hoogeschool onder het Kruis, een David tegenover de Goliaths onzer eeuw. En toch, juist in dat kruis ons opgelegd ligt de profetie eener eindelijke zegepraal. Hoe klein de Gideon's-bende ook is, van elke nieuwe nederlaag staat ze weer op, onoverwinnelijk met de oude leuze: Voor den Heere en voor Zijnen Gezalfde. En zoo wordt het woord vervuld van den profetie Micha, dat het overblijfsel gelijk zal zijn aan een leeuw onder de beesten, aan een jongen leeuw onder de schaapekudde, die, zoo wanneer hij doorgaat, vertreedt en verscheurt, dat niemand redt.

Om de hoogheid onzer roeping. Het ideaal, dat onze Hoogeschool najaagt, is zoo heerlijk. Ze wil niet minder dan op het fundament van Gods Woord een geheel nieuwe, Christelijke wetenschap opbouwen. Die gedachte is noch bij de Kerkvaders, noch bij de mannen der Scholastiek, noch bij de Hervormers der 16e eeuw opgekomen. Zij wilden wel een Theologie, door Gods Geest herboren als Koningin der wetenschap, maar de andere wetenschappen om haar heen ontleenden zij, evenals de pilaren van de Sophiakerk te Constantinopel, aan de heidensehe tempels, alleen zoogdend, dat de afgodische pracht werd weggebeteld. Eerst in deze eeuw, eerst in ons land, is de hoogte en heerlijkheid gedachte opgekomen, om tegenover het de wetenschap des ongeloofts te stellen een tempel uit rein marmer gehouwen en waarin niet den afgod der rede, maar de Hagia Sophia, de heilige Wijsheid Gods zou worden aanbeden.

Dan, ook daarmede was haar ideaal niet voltooid. Ze werkt niet voor de School maar voor het leven. Ze wil heel het rijke menschenleven, gelijk God het schiep, Handel en Kunst, School en Gezin, Staat en Kerk weer vervormen naar ordenantien, die God gaf in Zijn woord. Ze wil, om met Da Costa te spreken:

Op alle hoogten, alle sterkten, alle bergen, wier stoutheid in dees' eeuw den hemel schijnt te bergen,

weer, met onbezweken trouw, de heilbanier van zijne waarheid planten.

Is het wonder dat bij zoo hooge roeping te dieper gevoeld wordt de kleinheid van eigen kracht en de bede oprijst uit de ziel:

Schenk ons, onmachtigen, o God van Alvermogen! de krachten des geloofs. Uw Geest van uit den hoogten, bij 't daavren van de stem, terwijl uw rijk genaakt: Ontwaakt gij slapenden! en reeds ontwaakten, waakt.

Om de eere van Gods heiligen naam. Het gebed voor het overblijfsel in Hiskia's dagen vond zijn machtigen steun in de eere van Gods naam. Die naam was door Rabsakee voor Jerusalem's poorte gelasterd. Het was een strijd niet tegen het overblijfsel, maar tegen God zelf. Daarom bad Hiskia: o Heere, neig uw oor en hoor, doe Heere, uw oogen open en zie, en hoor de woorden van Sanherib, die dezen gezonden heeft, om den levenden God te hooren. Nu dan Heere, verlos ons toch uit zijne hand, zoo zullen de Koninkrijken der aarde weten, dat Gij Heere, alleen God zijt.

Op zulk een gebed, waarbij gepleit werd op de eere van God zelf, moest wel de belofte volgen, niet alleen dat de erfvind van Israël eere zou worden verdreven, maar ook dat het overblijfsel van het huis van Juda wederom nederwaarts zal wortel schieten en opwaarts vrucht zal dragen!

Wie dieper nadenkt, zal moeten erkennen, dat de worsteling tegen onze Hoogeschool ook in den grond gaat om de vraag: *voor of tegen God!* De wetenschap aan de Lands-hoogescholen toont maar al te duidelijk, dat zij, evenals Rabsakee, niet alleen strijdt tegen Gods volk, maar tegen God zelf. Van een atheïstische wetenschap, een wetenschap, die met God noch zijn Woord rekent, wordt ze al meer een anti-theïstische wetenschap, eene, die vijandig staat tegenover God en zijn Naam-boont, gelijk de spreker met verschillende voorbeelden toont; terwijl onze Hoogeschool het voor den Heere en zijn Woord opneemt en zijn Naam aan het voorhoofd draagt.

Wie dat besef, gevoelt ook, dat wij volle vrijmoedigheid hebben om voor deze school te bidden, wij ze niet in onze school, maar de school van den Heere onzer God. Ze strijdt niet voor eigen glorie, maar voor de glorie des Heeren. Als we voor haar bidden, liden we dus niet anders, dan dat God zijn Naam heilige en zijn koninkrijk komen doe.

Maar om zoo te kunnen bidden; zal dat gebed geen leugen op onze lippen zijn; moet dan ook steeds dieper de zinspreuk van het Calvinisme, het soli Deo gloria ons in de ziel worden gedomd. Hare eere was ze kwijt als het: niet ons, niet ons, Uw naam alleen geëerd niet langer de zielsucht was van haar Curatoren, Directeuren en Studenten.

En daarom eindigt spreker met haar als bede van dat volk, dat haar steunt met gebed en gave, toe te roepen:

Brengt aan dien Koning op uw knieën;
o Koningen uw heerlijkheid!
Zij voor zijn voetbank, o genieën!
Uw schatting needer neergeleed!
Gij wetenschappen en gij kunsten!
Gij krachten, machten, gaven, gunsten,
Door d'adem Gods in ons verwekt!
Weg met de dienst der heilgheestennis;
Gij hoort den Godel toe, wiens kennis
Eerlang het aardrijk overdekt.

Nadat Psalm 27: 5 gezongen was, ging de spreker in hartelijk gebed voor de Hoogeschool over.

In dankbare stemming voor het vele goede, dat de Heere in dit uur te genieten gaf, ging de schare uiteen.

Velen richtten hunne schreden naar het Nutsgehoor, aan den Oppert. Wie de Rotterdamse Nutsraad kent, weet, dat zij nu juist niet licht aan gezelligheid. Lang en smal, recht en stijf, men zou zoo zeggen dat de Rotterdamse Regeling-commissie een wat al te onberispzaam oord had uitgezocht als plaats, waar de vrienden en vriendinnen der Vereeniging elkander dien avond konden ontmoeten.

Maar wie zoo dacht had buiten de vindingrijke, buiten de hartelijke liefde der Rotterdamse broeders gerekend. Want zie, bij het binnentreden herkende men de zaal niet meer. Langs de wanden waren frische bloemen aangebracht, aan het einde der zaal was zelfs een gansche suil van bloemen geplaatst, zoodat

men hier werkelijk in een feestzaal verscheen. Voor die vriendelijke verrassing komt een woord van dank toe aan de broeders H. Roozenbeek Sr., H. J. Blok, en A. Heus, die met deze bloemversterking werkelijk iets schoons hadden geleverd. De stemming in dit ongewoon samenzijn was dan ook zeer behagelijk. Broeders en vrienden ontmoeten er elkander; menige oude kennismaking werd hernieuwd, en 't was er zoo gezellig, dat scheiden inderdaad voor velen moeilijk viel.

Dit deel van de ontvangst was waarlijk niet het minste.

DE JAARVERGADERING.

Klokke 9 uur was het den volgende morgen appel in de Harmonie.

Al dadelijk bleek dat de ruime zaal te klein was; maar daar was op gerekend, zoodat een deel van den tuin bij de zaal was getrokken, wat meteen het voordeel van een vrij goede temperatuur bood.

Maar toch het was meer dan vol; en hoevelen moesten nog met de treinen en booten aankomen.

Toch liep alles best.

Voorzitter van de vergadering was Prof. Fabius. Nadat de schare Ps. 95 vs. 2 en 3 had gezongen ging de Voorzitter de vergadering voor in den gebede, om daarop de samenkomst met een toespraak te openen.

Na gelezen te hebben Hebr. V en VI: 1-9 knoopte de Voorzitter zijn toespraak vast aan het woord: „Daarom nalatende het beginsel der leer van Christus, laat ons tot de volmaaktheid voortvaren“....

De hoofdinhoud dezer rede die, naar wij vernemen, in druk zal verschijnen, was als volgt: De Apostel Paulus vergelijkt de Hebr. met zuigelingen, wij zij bij de beginselen der leer waren blijven staan, zonder voort te varen tot de volmaaktheid. Hij bestrafte en vermaant ze deswege. Dit blijven staan bij de eerste beginselen is in den grond afval. Zij die, zoo het heet, den ganschen Bijbel op één stuiverige saamvatten, maar inderdaad uit dien rijken schat zich met één stuiverige tevreden stellen, handelen niet naar het woord des Apostels. En naar dit woord bedriegen zich ook wie het rijkste inzicht in de H. Schrift als het ware bij den aanvang, eeuwen achter ons, stelden.

Aan dit voortvaren tot de volmaaktheid moet bevestigend zijn de bediening des Woords in de samenkomsten der Gemeente. Daarom moet er studie bij de leeraars wezen. Wie altijd bij de eerste beginselen blijft, stuurt, al predikt hij veertig jaar lang waarheid, in de richting van den afval. En zal de leeraar kunnen blijven studeeren, dan moet hij niet te zeer bezwaard worden met wat niet tot zijn taak behoort; en moet het traktement daartoe in staat stellen.

Tot de volmaaktheid voortvaren. Daartoe is noodig een zich bewust zijn van, en vasthouden aan wat reeds verkregen is met aanwijzing van en waarschuwing tegen alle ketterij. Toch drijft een geest in geheel tegenovergestelde richting, en wordt juist gewaarschuwd tegen scherp, blijven. Nooit mag het voortschrijden tot rijker kennis worden onderdrukt ter wille van den naaste, wat te vaak slechts is ter wille van ons zelve. Dat leeren ons de Apostelen duidelijk genoeg. Het is genade, als mannen opstaan, die tijdig, reeds bij het ontkiemen van de dwaling, waarschuwen. Comrie zegt, dat de kinderen alsoo moeten onderwezen worden, dat zij „van der jeugd af eenen afkeer van de Remonstrantische dwalingen mochten hebben.“ Zoo moeten heden ten dage de kinderen onderwezen worden omtrent de dwalingen van ethischen, van Methodist. Niet het minst in hogere standen is groote onkunde omtrent de geloofs-waarheden, en verzuimt men de kinderen dengelijk te onderrichten in de Gereformeerde belijdenis. Voor velen is de Gereformeerde naam, hoewel daarin steekt het voortvaren tot de volmaaktheid, nog te weinig dierbaar.

Het Gereformeerde, het Calvinistische, of het bij uitnemendheid nationale. Tot aankleiving van het nationale leven is juist de aristocratie groepen. Eene Nederlandse aristocratie, die zich hult aan Engelsch Methodisme, of Duitse Vermittlungs-theologie of Christelijk liberalisme van Fransch maaksel, sluit een misalliance.

In hooger kringen ontbreekt te zeer de ernstige arbeid. Groen van Prinsterer klaagde reeds over de slaperigheid en onkunde der meer ontwikkelde (Ned. Ges., dl. V bl. 134). Het volk is zwak. „Waarom te zwak? Omdat het in ons geen steun heeft“ (I. a. p., dl. I, bl. 5).

Voortvaren tot de volmaaktheid. Dat is noodig tegenover het beginsel dezer eeuw; het beginsel der Revolutie. Burke sprak reeds in 1793 uit, dat een religieuze was uitgebroken tegen alle gezindheden. Ook volgens Groen strekt zich de Revolutie over elk gebied van wetenschap en praktijk uit. Wij zij het diepste beginsel heeft aangest.

Daarom moeten wij er ons op voorbereiden, dat de overeenstemming tusschen wie leven uit het beginsel der Revolutie en wie aan het Evangelie vasthouden, steeds geringer zal worden.

Nochtans ontbreken niet in onze dagen die, ongekeerd, hoe langer hoe meer aan den invloed der tegenstrijdige beginselen willen onttrekken. Met name omtrent economische vraagstukken neigt meer dan één tot de meening, dat daarbij de tegenstelling zich niet doet gevoelen. Toch wees Stahl reeds aan, hoe zelfs de verschillende fasen der Revolutie elke haar eigen economisch systeem heeft.

Andere gaan nog verder, en vragen, of zoo kras tegen de Revolutie te staan, niet conservatieve is. Op allerhande manier heeft men in deze eeuw getracht de kloof tusschen Revolutie en Evangelie te overbruggen: het christelijk conservatisme van Axellion; het christelijk liberalisme van de Pressensé; het christelijk radicalisme van de Mennais; het christelijk socialisme uit de omwenteling van 1848; het christelijk communisme van Constant, Esquiros, Pécqueur.

Tot de volmaaktheid voortvaren. Daarin ligt zelfs een voorschik van politieke partijformatie. Tegen de Revolutie het Evangelie was Groen's bekende leus. Daarin ligt de band met Roomsche gezinden, gelijk Groen dan ook uitsprak, dat antirevolutionaire eene benaming is, gezinsd tot de Protestantische gezindheden beperkt.

Inderdaad is dan ook door Roomsche als De Maistre, de la Mennais (in zijne eerste periode), De Bonald, Von Haller veel uitnemendst tot bestrijding van het Revolutie-beginsel gezegd. Dit alles waardeeren wij. En toch kunnen wij niet één partij in engeren zin met de Roomschen vormen. Immers wij, Calvinisten, wij moeten voortvaren tot de volmaaktheid. En dit zou onmogelijk wezen, als een nauwe band met wie toch van ons veelzins verschillen, de ontwikkeling belette. Ja, dan zoude de bestrijding der Revolutie juist verzakt worden. Wie toch niet voortvaart tot de volmaaktheid, is op weg naar den afval.

En evenmin, of wellicht nog minder is de eenheid mogelijk met alle geloovige Protestanten. De Pressensé was ook volgens Groen geavanceerd-liberaal. Vinet huldigt hij als geloovig en ootmoedig Christen, maar in zijne staatkundige leer is christelijk-revolutionaire dispositie, en door zijn individualisme baant hij volgens Groen den weg voor het socialisme. Ten onzent is op staatkundig gebied de breuke tusschen Calvinisten en ethischen gekomen. Vrochteloos heeft Groen van Prinsterer meer dan twintig jaar getracht toenadering te verkrijgen. Wie met die ervaring niet rekent, voor het heden nog ethischen en Calvinisten in éne anti-revolutionaire partij wou saamvengen, spot, zij het ook uit onkunde, met Groen's tranen en zielelijden.

Deze Vereeniging, die de Gereformeerde beginselen als grondslag voor het onderwijs in alle faculteiten heeft aanvaard, sprak daarom uit, zij hoopt op en geloof aan een staatkundig Calvinistische partij, met deze Vereeniging staande op eenkelde bodem.

Calvinist, Lutherisch, Roomsche, zijn niet maar kerkelijke benamingen. Zij wijzen ook een staatkundig credo aan.

Dooperschen hebben geene staatkundige gedachte dan in het negatieve. Bij de Methodist is onverschilligheid door de eenzijdigheid hunner richting. De ethische neigt, pantheïstisch, tot het versmelten van Revolutie en Evangelie in hooger eenheid.

De Calvinist heeft een eigen staatkundig credo, en vraagt om een krachtig gezag en ruime volksoverheid, zoodat het nationale leven zich onbelemmerd kunne ontwikkelen.

Tot de volmaaktheid hebben wij voort te varen.

Voort te bouwen op den gelegden grondslag. Op de Gereformeerde beginselen. Het Calvinisme voor het gehele gebied van denken en praktijk; van leer en leven.

De waarheid moet ons kostbaar wezen. Liefde voor het beginsel wordt gekweekt. Ook in het opkomend geslacht. Zoo dat uw kind straks de berooving zijner goederen, als het beginsel dit vraagt, met blijdschap aanziet.

Een martelaarsgeest moet worden bevorderd. Dat wij het beginsel niet verzaaken, al moeten wij daarvoor veel derven. Dat wij het beginsel niet loslaten, omdat het beginsel ons niet loslaat, wij het tot het diepst onzer siele ging. Wij hebben het Calvinisme lief, dat eenmaal heroen heeft voortgebracht, die, waarmede ook gedreigd werd, nochtans onoverzettelijk bleven. Maatschappelijke afhankelijkheid is nooit weg te nemen. Door liefde voor het beginsel wordt echter voortvaren, dat sociale afhankelijkheid haren invloed buiten de grenzen doe gevoelen.

Brood is goed; brood is veel; maar het beginsel is meer.

Daarmede wordt de armste een Koningszoon, die heerscht; een die zich vorstelijk in zijne armoede draagt.

Met minder dan een heidengeest kan het geslacht, dat komt, niet toe.

Onze zonen en onze dochteren moeten uit de granietrots van het Calvinisme, zijn gehouwen.

Dan laten wij hun eene erfenis na waarmede winst is te doen; waarmede zij staande kunnen blijven te midden van den ruwen storm en het bruusend golfgeklot.

Maar zal dat zijn in onze kinderen, dan mag bij ons niet ontbreken die liefde voor de waarheid, welke dringt om zich niet te bepalen tot de eerste beginselen, noch ook in te sluimeren op het verkregen, maar, naar eisch van Gods Woord, de eerste beginselen na te laten, om voort te varen tot de volmaaktheid.

Met groote belangstelling was de rede van den Voorzitter aangehoord; hartelijke toejuichingen dankten hem voor wat der vergadering geschonken was.

Thans werd overgegaan tot het voorlezen van de presentielijst en het onderzoek der geloofs-brieven van de afgevaardigden van corporaties; waarna de vaststelling der notulen van de vorige vergadering aan het Bestuur werd overgelaten.

Het Jaarverslag over 1896 werd met een woord van dank aan heeren Directeuren goedgekeurd. Bij monde van den heer Van den Berg werd rapport uitgebracht over het onderzoek van de rekening over 1896; de conclusie strekte tot goedkeuring. De penningmeester, de heer Seefat, werd gedecoreerd en voor zijn gehouden beheer dank gezegd.

De Voorzitter stelde vervolgens de benoemingen aan de orde, en verzocht eenigen heeren het bureau voor stemopneming te willen uitmaken.

Onderwijl deze broeders aan den arbeid gaan ontvangt Prof. Kuyper het woord om het onderzoek in te leiden: *Is de oprichting van een leerstoel voor de Homöopathie aan te bevelen?*

Spreker begint met er op te wijzen, dat er moed toe behoort, om na de doorwrochte rede van den Voorzitter, de vergadering bezig te houden met een *causerie*.

Meer dan een *causerie* over het ter behandeling aangekondigde onderwerp kan spr. niet toezeggen.

Toen in 1891 de Jaarvergadering ook te Rotterdam werd gehouden, leidde spreker de vraag in, of de aanstelling van een hoogleraar in de Psychiatrie wenschelijk was; -- waaruit blijkt dat Rotterdam veel met de medische faculteit opheeft, maar waar ook de bedoeling van besprekingen als deze duidelijk uit voort.

Immers de hoogleraar in de Psychiatrie is er nog niet; en de bedoeling van de behandeling van onderwerpen als de hier genoemde is dan ook: de zaak voor ons allen duidelijk te maken; besprekingen er over uit te lokken; besprekingen, die dan straks plaatselijk in de verschillende steden en dorpen kunnen worden voortgezet en zoo al meer vruchtdragend kunnen worden.

Toch is er een moeilijkheid.

In een vergadering als deze zijn allicht tal van ongelooftigen, die van de goede uitkomst eener homöopathische behandeling niets verwachten. „Immers“, zoo redeneeren zij, „de dosissenmiddelen die de Homöopathen uitbreken is zoo verbaard klein, dat men er ongeveer niets meer naar binnen krijgt. Men geeft wat suikerbolletjes, of iets van dien aard; zoo weinig en zoo onbeduidend mogelijk; zoodat het dwaasheid ware, een goede uitkomst te verwachten.“

Toch is zulk een redeneering niet goed. Zie eens de groote macht van het kleine, in de verspreiding van de bekende *musculus*. Een *milligram* muskus, gedeeld door 2,000,000, geworpen in een flesch, doet nog volkomen duidelijk de muskuseur rieken.

Nog sterker is dat bijv. bij *mercaptop*, waarvan de geur zich zoo eindeloos verdeelt, dat een *milligram*, gedeeld door 400,000,000, de eigenaardige lucht nog volkomen herkenbaar weergeeft.

Tot deze uitkomsten zijn niet de Homöopathen gekomen, maar de *schekundigen*. Zoo zeggen ook de Allopathische doctoren zelve, dat

zoodoende bijv. besmetting van de eene stad naar de andere kan worden overgebracht op een briefkaart uit een besmette woning; al is het besmette deel of de briefkaart dan ook zoo klein, dat een nauwgezet microscopisch onderzoek het niet zou kunnen vinden.

Wanneer nu zonder tegenspraak wordt aangenomen dat de vergiftiging, de besmetting van den mensch, door zulke schier niet waarneembare deeltjes kan worden overgebracht, dan is het niet moeilijk aan te nemen, dat ook de *ge-niesing* van den mensch door zulke kleine, schier onwaarneembare deeltjes kan worden bewerkt.

Toch was spr. voorheen ook geen voorstander van de Homöopathie; doch zijn ervaring heeft hem geleerd, dat het niet langer aangaat haar met minachting voorbij te gaan. Tweemaal toch werd hij in een zeer ernstige ziekte niet door de Allopathen maar door de Homöopathen met goed gevolg behandeld. Vooral tijdens de laatste ziekte in 1894. Toen was spreker onder behandeling van twee Allopathen, van wie een hoogleraar was te Brussel. Beiden zagen de zaak zeer licht in. Toen de Homöopaat werd geroepen, gaf deze terstond het ernstige karakter der ziekte volkomen juist aan; en schreef, ook in het laatste stadium, doeltreffende geneesmiddelen voor, waar die van de Allopathen faalden.

Toch wil spr. daaruit niet concluderen tot voorkeur voor de eene of de andere geneesmethode; wel wil hij erkennen dat God de Heere ook in de Homöopathie een heerlijk gave schonk tot leniging van den nood en de ellende der kranke menscheid.

Plichtmatig is het, en eisch van onbevooroordeelde wetenschap ook de Homöopathie binnen den kring harer onderzoeken te trekken. De Homöopathie wil de ziekte genezen, door wat de ziekte weegbrengt.

Teneinde dit duidelijk te maken wees de spr. op het mededeelde in het Homöopathisch Maandblad. In 1867 stierf, dicht bij Bazel, een 42-jarig metselaar, onder alle verschijnselen van cholera. De doctoren, onder welke Prof. Hofmann, die het geval aan het geneeskundig gezelschap te Bazel mededeelde -- verrichtten de lijkschouwing en constateerden: overleden aan cholera.

Toen later echter de maag van den overledene nauwkeurig onderzocht werd, bleek de man te zijn overleden aan ernstige arsenicum-vergiftiging.

Wanneer nu, zeggen de Homöopathen, cholera en arsenicum-vergiftiging *dezelfd verschijnselen* twee brengen, dan moet ook de ziekte met het vergif kunnen bestreden worden.

En dat deze bewering opgaat, bleek bij de jongste ernstige cholera-epidemie in Hamburg. Toen daar de nood hoog klom, en men in alle hospitalen cholera-lijders verpleegde, kwamen deze lijders natuurlijk ook in het kleine Homöopathische hospital te Hamburg. In het geheel werden daar 317 cholera-patiënten opgenomen, die allen met *arsenicum* werden behandeld door Dr. Paasch. Van deze 317 lijders, onder wie geen enkel twijfelachtig geval voorkwam, *genazen* er 304, en stierven slechts 13. De sterfte bedroeg dus 4 pCt.

En dat terwijl onder de Allopathische behandeling in Hamburg 40 a 50 pCt. van de aangetasten bezweken.

Zelfs uit deze feiten wil spreker nog geen absolute conclusie trekken; maar dat zij tot het maken van ernst met de Homöopathie dwingen, zal toch wel door niemand worden ontkend.

Trouwens, de kundigste Allopathen maken dan ook ernst met de Homöopathie, en om er maar eenige te noemen van algemeene bekendheid, zij gewezen op Lombroso, Broussais, Marchal de Calvi, Huveland, Prof. Bischoff, Prof. Puchelt, Prof. Wedekind, Dr. Groos, Dr. Naumann, Dr. Urban, Dr. Froriep, Krüger Hansen, Kurt Sprengel, Prof. Rische Sieglitz, Prof. Eschenmayer, Fletcher, Valentine Mott, Sir John Forbes, Kopp, Pereira, Andral Combe, Wilson Brera, Prof. Liston, Trouseau, Bristowe, Macdonagh, Millingen, Conquest, Ringer, Brunton en anderen.

Deze allen, beroemde Allopathen, erkennen in de Homöopathie een geneesmethode, die onderzoek en waardering verdient.

Van niet al deze heeren zal spreker woorden aanhalen, maar van een drietal hunner wensch ik hij het te doen.

En dan allereerst van *Lombroso*, den wereldberoemde, die aan den Homöopaat Dr. Mersel te Brussel schreef:

„Indien ik nog jong ware gaf ik mij, als gij, geheel aan de Homöopathie. Zij is, met de hypnose, de nieuwe baan, voor de medische wetenschap aangewezen.“

De beroemde *Broussais* liet zich aldus uit: „In de wetenschap ken ik geen andere autoriteit dan die der feiten. Op dit oogenblik onderzoek ik zulke feiten, die tot de Homöopathie behooren. Ik heb eenige proeven genomen met zeer geringe dosissen *Belladonna*, en verschillende van deze proeven vallen uit in het voordeel der Homöopathie.“

En *Marchal de Calvi*, een van de beroemdste Franse professoren, schrijft:

„Wij kennen in onze officieele medische wetenschap niets wezenlijk goed. Alle gegevens die wij bezitten danken wij aan de Homöopathen.“

Men zou zich dan ook dierlijk vergissen, wanneer men den stand der Homöopathie afmat, naar wat men er hier te lande van ziet. In Amerika bijv. heeft men 12000 Homöopathische doctoren, 138 Homöopathische hospitalen; 18 Homöopathische faculteiten met 90 hoogleraren en 1500 studenten. Daar verschijnen voorts 30 Homöopathische Tijdschriften; aan de Staats-universiteiten te Minneapolis en te Michican heeft men zelfs eene Allopathische en eene Homöopathische faculteit.

Ontkend worden kan het dan ook niet langer, dat wij hier te doen hebben met een machtig verschijnsel op medisch gebied, dat niet langer voor het wetenschappelijk onderzoek mag gesloten blijven.

Wat is de Homöopathie? Zij is geen *system*, zij is een *methode*. Zij is er niet om enkele stoffen toe te dienen, maar wordt toegepast op het gansche terrein van de medische wetenschap. De kenmerken van de Homöopathische methode zijn deze, dat zij in de eerste plaats de *enkelvoudige* aanwending van geneesmiddelen stelt tegenover de *veelvoudige*; en waar vroeger recepten geschreven werden, met verschillende soorten van geneesmiddelen, daar is, dank zij de Homöopathie, thans ook bij de Allopathen een groote vereenvoudiging in de recepten waar te nemen.

In de tweede plaats neemt de Homöopaat zijn proef op gezonde, de Allopath op zie